

Verandering van brandcompartimentering

Het veranderen van brandcompartimentering zonder omgevingsvergunning voor bouwen is verboden. In de praktijk leidt dit gegeven nog wel eens tot onduidelijkheid: wanneer is er precies sprake van verandering van de brandcompartimentering? Is het bijvoorbeeld verboden om zonder vergunning een deur in een brandwerende wand te bouwen? En is het verboden om zonder vergunning binnen een brandcompartiment een extra brandscheiding aan te brengen?

Tekst mr. ing. J.C. Huijzer

Foto: Dirks-Jan Poot, GND.

De hoofdregel is dat alle bouwactiviteiten vergunningplichtig zijn. Artikel 2.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Wabo bepaalt dat het verboden is om zonder omgevingsvergunning een bouwwerk te bouwen. Alleen wanneer uitdrukkelijk wordt bepaald dat een bouwactiviteit vergunningvrij is, is er geen omgevingsvergunning vereist. Artikel 2.1, derde lid, van de Wabo bepaalt dat bij algemene maatregel van bestuur (het Bor) kan worden bepaald dat dit verbod niet geldt. In artikel 2.3 van het Bor is aangegeven dat geen omgevingsvergunning voor bouwen is vereist voor bouwactiviteiten die in artikel 2 en 3 van bijlage II van het Bor staan opgesomd. De bouwactiviteiten die in artikel 2 en 3 van bijlage II van het Bor staan opgesomd zijn vergunningvrij en worden niet preventief getoetst aan de voorschriften van Bouwbesluit 2012. Die voorschriften hebben dan op grond van artikel 1b, eerste lid, van de Woningwet rechtstreekse werking. Toetsing hieraan vindt dan alleen achteraf plaats. Artikel 3, onderdeel 8, van bijlage II van het Bor bepaalt dat een verandering van een bouwwerk bouwvergunningvrij is, mits er wordt voldaan aan de volgende eisen:

- a. geen verandering van de draagconstructie;
- b. geen verandering van de brandcompartimentering of beschermde subbrandcompartimentering;
- c. geen uitbreiding van de bebouwde oppervlakte; en
- d. geen uitbreiding van het bouwvolume. In dit artikel wordt alleen ingegaan op voorwaarde b.

Willekeurige keuze

Wat opvalt is dat alleen brandcompartimentering en beschermde subbrandcompartimentering worden genoemd als eis. Een brandcompartiment is het gedeelte van één of meer bouwwerken bestemd als maximaal uitbreidingsgebied van brand. Het doel van brandcompartimenten is de kans op een snelle uitbreiding van brand in een gebouw voldoende te beperken, om een eventuele brand in een gebouw beheersbaar te kunnen houden. Een beschermd subbrandcompartiment is het gedeelte van een bouwwerk dat binnen de begrenzing van een subbrandcompartiment ligt of daarmee samenvalt, dat meer bescherming biedt tegen brand of rook dan een subbrandcompartiment. In een beschermd subbrandcompartiment is men enige tijd beschermd tegen een brand die elders in het brandcompartiment is ontstaan. Dit is vooral van belang voor gebouwen waarin personen slapen of niet zelfstandig kunnen vluchten. Alleen de verandering van brandcompartimentering en beschermde subbrandcompartimentering zijn

vergunningplichtig. Volgens de toelichting is dit vanwege het belang van 'het voorkomen van het overslaan van een brand'.¹ Die keuze lijkt wat willekeurig. Bouwbesluit 2012 kent immers veel meer voorgeschreven voorzieningen die het risico op branduitbreiding en op slachtoffers beperken. Als de loopafstand in een gebouw te groot wordt, is bijvoorbeeld een indeling in subbrandcompartimenten vereist, met daartussen een brandwerende scheidingswand. De verandering van subbrandcompartimentering is echter niet vergunningplichtig. Evenmin is de verandering van andere door Bouwbesluit 2012 vereiste brandscheidingen vergunningplichtig.² Ook vluchtroutes en brandveiligheidsinstallaties zijn belangrijk vanuit het oogpunt van brandveiligheid. Dat alleen de verandering van de (beschermde sub)brandcompartimentering vergunningplichtig is, lijkt daarom wat willekeurig gekozen. Er hadden met evenveel recht ook andere voorzieningen aangewezen kunnen worden. In dit artikel wordt verder alleen de verandering van de brandcompartimentering bespro-

ken. Hiervoor kan echter ook steeds gelezen worden: beschermde subbrandcompartimentering.

Wat is verandering van brandcompartimentering?

Niet iedere bouwtechnische wijziging in een brandwerende scheiding tussen brandcompartimenten is vergunningplichtig. Daarvan is slechts sprake bij een verandering van de brandcompartimentering. Dat wil zeggen: een wijziging van de indeling in brandcompartimenten. Bij verandering van de brandcompartimentering gaat het om het veranderen van de positie van compartimentsgrens. Daarvan is bijvoorbeeld sprake als een brandwerende schachtwand wordt gesloopt en de brandwerendheid in plaats daarvan ter plaatse van de vloer wordt opgelost. Of als een brandwerende wand die de scheiding vormt tussen twee brandcompartimenten wordt afgebroken en op een andere plek weer wordt opgebouwd. Een bouwtechnische verandering in een brandwerende wand of vloer die de scheiding →

vormt tussen twee brandcompartimenten zonder dat de positie van die wand of vloer wijzigt, is echter niet vergunningplichtig. Bijvoorbeeld het maken van een deursparing met brandwerende deur in een brandwerende wand. Deze uitleg is ook te lezen op de website van de Helpdesk Bouwregelgeving van het Ministerie van BZK.³ Een andere uitleg zou impliceren dat elke leidingdoorvoering die door een bestaande brandscheiding wordt aangebracht – wat in veel gebouwen aan de orde van de dag is – vergunningplichtig zou zijn. Het is duidelijk dat dat niet de bedoeling kan zijn.

Vrijwillige brandscheidingen

Het is mogelijk dat er in een brandcompartiment een brandwerende scheiding wordt aangebracht die niet wordt vereist volgens Bouwbesluit 2012. Het doel van die scheiding zal dan zijn om de veiligheid te verhogen, omdat de eigenaar het minimaal door Bouwbesluit 2012 vereiste voorzieningenniveau onvoldoende acht. Dit kan met name spelen in bestaande bouw, bijvoorbeeld na een functiewijziging of bij het invulling geven van artikel 7.11a van Bouwbesluit 2012. Is zo'n vrijwillig aangebrachte brandscheiding vergunningplichtig? In beginsel niet.

Een brandwerende scheiding resulteert niet zomaar in het veranderen van de brandcompartimentering. De term 'brandcompartiment' als bedoeld in het Bouwbesluit 2012 is immers niet iets tastbaars in een gebouw, dat aangewezen kan worden in bepaalde bouwtechnische voorzieningen of constructie-onderdelen. Een 'brandcompartiment' is een terminologische aanduiding, die slechts op papier kan worden aangegeven. Als dit niet als zodanig is aangegeven (in een vergunning of gebruiksmelding) en het Bouwbesluit 2012 geen indeling in brandcompartimenten eist, is er geen sprake van verandering van de brandcompartimentering.

WBDBO

Om te bewerkstelligen dat bepaalde constructie-onderdelen brandwerend uitgevoerd worden, eist Bouwbesluit 2012 onder andere brandcompartimenten. Tussen brandcompartimenten geldt een WBDBO-eis.⁴ Een WBDBO-eis tussen brandcompartimenten zal doorgaans resulteren in een brandwerende scheiding. Dit kan echter niet omgedraaid worden: een brandwerende scheiding resulteert in een WBDBO-eis, en dus in brandcompartimentering. Dat zou een klassieke argumentatiefout inhouden: 1. alle

brandweerauto's zijn rood, 2. mijn auto is rood, 3. dus ik heb een brandweerauto. Een brandcompartiment resulteert in een brandscheiding; uit een brandscheiding kan echter geen brandcompartiment worden afgeleid. Het is in dit verband wellicht zinvol om er nog op te wijzen dat 'WBDBO' niet hetzelfde is als 'brandwerendheid'. WBDBO is een eis tussen ruimten, terwijl brandwerendheid een eigenschap van een materiaal is. Met het enkel maken van een brandwerende scheiding is niet gezegd dat er ook een volgens NEN 6068 bepaalde WBDBO wordt gerealiseerd. Om te voldoen aan een WBDBO-eis moeten alle trajecten tussen ruimten beoordeeld worden: WBDBO is volgens paragraaf 3.37 van de NEN 6068 de kortste tijd die een brand nodig heeft om zich uit te breiden van de ene ruimte naar de andere ruimte. Als er ergens in een klein detail een mindere prestatie aanwezig is, is er al geen sprake meer van WBDBO. Alleen daarom al resulteert het aanbrengen van een brandwerende wand niet zonder meer in het realiseren van een bepaalde WBDBO. Maar zelfs als dit be-wust of toevallig wel het geval is, is het een argumentatiefout om daaruit de verandering van brandcompartimentering te concluderen. Niet onbelangrijk is bovendien dat elk materiaal een bepaalde brandwerendheid heeft.

Elke bouwkundige scheiding zal enige brandwerendheid bezitten. Het is niet verboden om in een brandcompartiment een bouwkundige scheiding aan te brengen die een brandwerende eigenschap heeft. Het zou ook niet mogelijk zijn om dat te verbieden omdat, nu elke bouwkundige scheiding enige brandwerendheid heeft, een dergelijk verbod zou neerkomen op het verbieden van het bouwen van wanden in een brandcompartiment. Er is wat dat betreft geen principiële verschil tussen een bouwkundige wand met een brandwerendheid van 2 minuten of een brandwerendheid van 20, 30 of 60 minuten.⁵

Vergunningplichtige nieuwe brandwerende wand

Als Bouwbesluit 2012 geen nadere brandcompartimentering eist, kan het slechts aanbrengen van een brandwerende wand niet resulteren in de verandering van de brandcompartimentering. Wanneer wordt een vrijwillig aangebrachte brandwerende wand wel vergunningplichtig? Pas als de eigenaar deze wand eveneens vrijwillig aanmerkt als scheiding tussen twee brandcompartimenten. Dat kan alleen op een tekening, bijvoorbeeld in een gebruiksmelding. Hij kan er vrijwillig voor kiezen om de groep van ruimten aan te merken

als 'brandcompartiment' als bedoeld in Bouwbesluit 2012. Hij kan er ook vrijwillig voor kiezen om dat niet te doen, als dat niet is vereist. Als hij dat niet doet, is er geen sprake van een brandcompartiment en dus ook niet van verandering van de brandcompartimentering. Hierbij is nogmaals in herinnering gebracht wat het doel is van de vergunningplicht: het bouwen preventief te toetsen aan de voorschriften van Bouwbesluit 2012. In de toelichting op het Bor wordt daar juist als het gaat om brandcompartimentering nadrukkelijk op gewezen.⁶ De preventieve toets moet voorkomen dat er onveilige situaties ontstaan. Bij het aanbrengen van een onverplichte brandwerende scheiding kan daarvan echter geen sprake zijn, omdat het Bouwbesluit geen compartimentering eist. Er is in zo'n situatie slechts sprake van een onverplichte verbetering van de veiligheid ten opzichte van de bestaande situatie. Er is vanuit dat oogpunt ook geen noodzaak om zo'n verbetering aan een preventieve toets te onderwerpen.

Dat er voor een toezichthouder een onduidelijke situatie kan ontstaan is helder. Dat leert ook de praktijk: een toezichthouder ziet bijvoorbeeld dat er 30 minuten brandwerend glas is toegepast en concludeert hier vervolgens uit dat de brandcompartimentering is veranderd. De ervaring leert dat een handhavingprocedure dan zomaar het gevolg kan zijn. Dreigende onduidelijkheid voor een toezichthouder kan echter geen reden zijn om dan maar een omgevingsvergunning aan te moeten vragen. Dit is nu eenmaal de consequentie van een regeling voor vergunningvrij bouwen. Verwarring komt ook vaak voort uit de gebruikte termen: 'brandwerende wand' of 'brandscheiding', of iets van die strekking. Om verwarring te voorkomen is het zinvol om in communicatie en op tekening steeds de status van een dergelijke wand te benoemen: 'onverplichte brandscheiding', of iets dergelijks.

Verandering brandcompartimentering zonder bouwen

Tot slot zij er nog op gewezen dat het bij verandering van de brandcompartimentering steeds moet gaan om een bouwactiviteit.⁷ Het veranderen van de brandcompartimentering zonder bouwactiviteit is niet vergunningplichtig. De hoofdregel is immers dat het bouwen van een bouwwerk vergunningplichtig is, en de uitzondering daarop is dat dit niet geldt voor het bouwen dat geen verandering van de brandcompartimentering is. Als er helemaal geen sprake is van bouwen gaat de hoofdregel niet op en is er om die reden geen vergunningplicht. Daarvan is bijvoorbeeld sprake bij transformatie zonder verbouw: een ruimte

wordt qua functie gewijzigd in een woonfunctie. Een woonfunctie moet een afzonderlijk brandcompartiment zijn. Als hieraan wordt voldaan zonder bouwkundige ingreep, is er geen bouwvergunningplicht. Dit speelt ook in oudere gebouwen, dat wil zeggen: gebouwen die nog zijn gebouwd onder vigeur van de gemeentelijke bouwverordening. Voor een gebouw uit de jaren '60, '70 of '80 zal op de bouwvergunningstekeningen geen indeling in brandcompartimenten zijn weergegeven. Dat is logisch, omdat men omstreeks die tijd het begrip brandcompartiment nog niet in de regelgeving hanteerde. Hooguit staan er ter plaatse van de deuren brandwerende scheidingswanden aangegeven.

Brandwerendheid van vroeger is iets compleet anders dan wat daar nu onder wordt verstaan. Als met de kennis van nu naar oude brandscheidingen wordt gekeken, moet vaak worden geconcludeerd dat er niet eens wordt voldaan aan een WBDBO-eis van 20 minuten. Een bestaand gebouw moet dan opnieuw worden ingedeeld in brandcompartimenten, op het niveau van Bouwbesluit 2012 niveau bestaande bouw. Bij die nieuwe indeling kunnen soms 'oude' op de bouwvergunningstekening aangegeven brandscheidingen vervallen. Als het vastleggen van de nieuwe indeling in brandcompartimenten slechts 'op papier' plaatsvindt, is dat geen vergunningplichtige verandering van de brandcompartimentering. Een omgevingsvergunning voor bouwen is daarom niet vereist.

Slot

Niet elke verandering in een brandcompartiment is vergunningplichtig. Alleen een bouwactiviteit die de indeling in brandcompartimenten wijzigt, is vergunningplichtig. Met het plaatsen van een onverplichte brandwerende scheiding binnen een bestaand brandcompartiment is daarvan echter geen sprake. ←

1. Stb. 2010, 143, p. 158.
2. Bijvoorbeeld de in artikel 2.107 lid 1 en 2 en artikel 2.117 lid 1 en 2 genoemde brandscheidingen.
3. <https://www.helpdeskbouwregels.nl/vraag/751>.
4. Weerstand tegen branddoorslag en brandoverslag. Zie artikel 2.84 en artikel 2.90 Bouwbesluit 2012.
5. De motivering van ABRS 11 juni 2014, 201308620/1/A1, is daarom opmerkelijk; uit die uitspraak kunnen mijns inziens geen generieke conclusies worden getrokken.
6. Stb. 2010, 143, p. 158.
7. Zie hiervoor uitvoeriger mijn artikel 'Verandering brandcompartiment: mogelijk zonder omgevingsvergunning?', BRIP 2014/03, p. 10 t/m 15.

Informatie over de auteur

Jacco Huijzer is juridisch adviseur bij Nieman Raadgevende Ingenieurs. Tel. (06) 46 233 999. [E-mail: j.huijzer@nieman.nl](mailto:j.huijzer@nieman.nl).